

POLİTİKA VE ÖTESİ

MEHMED KEMAL

Abidin'in Heykelleri...

Meydan dergisini çıkardığımız yıllardaydı. Şiirlerin arasına serpiştirilecek desenleri *Abidin*'in yapmasını istiyorduk. Kayseri'deki mi, Adana'daki mi sürgününden Ankara'ya yeni dönmüştü. *Fethi Giray*'la koltuğumuzun altında dergiye girecek şiirlerle Kavaklıdere'deki evine gittiğimizde yüreğimiz tıp tıp atıyordu. Ulu ressama, "*Şu bizim derginin desenlerini yapar mısınız!..*" sözlerini nasıl diyebilirdik. Sıkıntımızı anlamış olacak ki, hemen, "*Çocuklar siz bana bu yazıları bırakın, ben okuyayım, yarın öğleden sonra gelin desenleri alın!..*" deyiverdi.

Bu sade sözler karşısında dünyalar bizim olmuştu. Dergiden ben de bir tane var; güzelim desenlerin aslı *Fethi Giray*'da kalmıştı, kimbilir ne olmuştur?

Çukurova toprağında askerlik ederken, izinli çıktığımda *Adibin'i*, *Arif Dino*'yu, Veremle Savaş Derneği'nde *Orhan Kemal'i* gördüm. Hepimiz o hüznünlü yıllarda neler çiziktiriyorsak birbirimize anlatır, gönül alırdık. O yıllarda yöneticiler hayızdan nifazdan keser gibi bir kuşağı yazmadan çizmeden kesmişlerdi. Askere, sürgüne, hapse gitmeyenler yazıp çiziyorlardı.

Şu güzel dizeleri ondan öğrenmişim, *Hatay*'ninmiş.

İl göçtü, kelp uludu

Bir mecnun kaldı, bir de dağ

Abidin'e karşıdan bakanlar onu sadece bir ressam sanırlar. Abidin, sadece bir ressam mıdır, ne değildir Abidin; yazar, ressam, desinatör, illüstratör, karikatürist, sinemacı, dekoratör ve heykeltıraş... Heykel sergisini açarken hiç şaşmadım. Şaşanlar olmuştur. Zaten çok boyutlu, heykel gibi resimler yapmaz mıydı? Şimdi resim gibi heykeller yapıyor.

"*Bir ara heykel gibi resimler yapmaktan bıkip sahiden heykel yapmayı denedim*" diyor. "*1942'nin Adana'sında, ağabeyim Arif le. Arif, cesur bir yöntemle küçük taşlar yontuyor, eğeliyor, birbirinden güzel şeyler yapıyordu. Ben kille çalışıyordum. Yaptıklarımı sobada pişiriyordum.*"

Bu sözlerinden anlıyoruz ki, kırk yılı aşkın bir süreden beri heykel üstünde duruyormuş. Abidin Dino'nun o günden bugüne yaptığı heykelcikler, gümüşe dökülerek Ankara ve İstanbul'da sergileniyor.

Abidin Dino'nun heykele yönelişi kutsal kitaplardan başlıyor. Biliyorsunuz, kutsal kitaplarda Tanrı'nın insanı balçıktan yaratığı yazılıdır. *Pertev Bortav*'ın anlattığına göre de ilk heykeltıraşlardan *Ay Ata*, toprağa, insana benzeyen iki çukur kazmış. Bu çukurların içine balçık dökerek insan heykelini kotarmış. Bu insanlardan biri erkek, biri dişiymiş, Tanrı'nın Adem'le Havva'yı yaratması gibi, eski Türk Tanrılarında *Ay Ata* da çamurdan heykeller yapmış oluyor.

Tarihe göz atıldığında bizim Anadolu heykellerle doludur. Anadolu başka ülkelere benzemez. Müzelerimiz de heykel bolluğu içindedir. Bizdeki, İstanbul, Ankara, İzmir ve öteki kentlerdeki arkeoloji müzelerine bir uğrayın, heykeller sebildir. Her biri yerlerde (deyim doğru ise) sürünür durur. Ancak korunur, o da korunursa, bunun dışında bakını edeni yoktur. Oysa başka ülkelerdeki müzelere bir göz atın heykeller nasıl korunuyor görün! Görkemli yapılar, ısıtılan salonlar, her heykelin çevresi korunmuş, görüntüsü görkemlidir.

Ne diyor büyük şairimiz, "*sən mutluluğun resmini yapabilir misin?*" diye soruyor. Abidin artık sadece mutluluğun resmini yapmıyor, heykelini de yapıyor. Heykel resme göre daha somut olduğu için kişi bu mutluluğa elleri ile dokunabiliyor da... Mutluluğa elle dokunabilmek ne güzel şeydir!..

Yunus Emre, "*Ete kemiğe büründüm, Yunus diye göründüm*" der. Abidin bunu, XIV. yüzyılda yaşadığını söylediği *Said Emre*'nin diliyle şöyle anlatıyor: "*Et-ü deriye büründüm geldim size göründüm / Adım Adem, Urum'dan zuhura geldim.*" Eğer bu sözler ölçülü ve ayaklı söylenmişse, buraya aktarılırken bir yanlışlık yapılmış olur. Ete deriye büründüm diye başlayınca dizelerin bir ölçüde, benzer ayakta sıralı gelmesi gerekir. Abidin Dino türlü becerilerinden sonra bir de heykele soyunuyor. Her ulu sanatçı çok yönlü değil midir?

